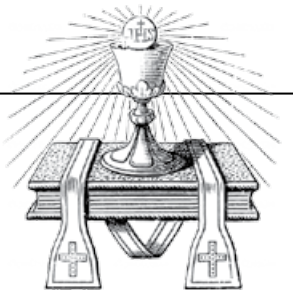

Przewodnik po Eucharystii

Część II - Odkryj Eucharystię krok po kroku

W centrum Mszy św., tuż po doksologii zamykającej modlitwę eucharystyczną, pojawia się nasze wielkie AMEN. Wypowiadając to wspólne AMEN, wyrażamy swoje bycie przed Bogiem i potwierdzamy treść całej modlitwy eucharystycznej, przyjmując ją za swoją modlitwę. To AMEN nigdy się nie kończy. Wielkie AMEN zgromadzenia eucharystycznego jest afirmacją dokonującego się uwielbienia Boga („Amen subscribere est” – św. Augustyn).

W czasie Mszy św., zabrani z naszego miejsca i czasu, zostajemy złączeni w odwieczne „Amen” i przez wszystkie wieki wieków będziemy śpiewać to, co śpiewamy teraz: „AMEN”!

Odcinek 46:

LITURGIA EUCHARYSTYCZNA – Modlitwa eucharystyczna – wielkie AMEN

„Amen” należy do słów, którym warto poświęcić więcej uwagi. Skłania do tego niezwykła treść, jaka się w tym słowie kryje. Jest to najczęściej „ostatnie słowo” naszych modlitw. Ono zamyka i podsumowuje nasze wołanie do Boga.

Amen – znaczy ogłosić, że uważa się za prawdę to, co dopiero zostało powiedziane, by w ten sposób potwierdzić jakąś propozycję albo przyłączyć się do jakiejś prośby.

Tak właśnie „Słownik teologii biblijnej” formułuje podstawowy sens wywodzącego się z języka hebrajskiego słowa, które zarówno w judaizmie, jak i w chrześcijaństwie odgrywa wielką rolę, będąc niejako gwarancją wierności człowieka wobec Boga i Jego wierności wobec człowieka. „<Amen> jest słowem wierności, w której obie strony chcą żyć, aby zakotwiczyć się w wierze, którą sobie nawzajem obiecały” (ks. B. Nadolski).

Słowo „Amen” nie zawsze oznacza dokładnie to samo, co używany zazwyczaj jako jego przekład zwrot: „Niech się tak stanie!”, będący raczej życzeniem niż pewnością. Termin „Amen” oznacza przede wszystkim tyle co: „z pewnością”, „to prawda”, „naprawdę”, „oczywiście”. W rzeczywistości bowiem przysłówki ten wywodzi się z języka hebrajskiego, pochodzi od rdzenia, który wyraża ideę trwałości, wierności, prawdy, stałości, solidności, pewności. Potocznie mówimy, że coś jest pewne „jak amen w pacierzu”.

W języku hebrajskim „Amen” ma swoje źródło w tym samym rdzeniu, co słowo „wierzyć”. Wyraża ono trwałość, niezawodność, wierność. Rozumiemy więc dlaczego „Amen” można powiedzieć o wierności Boga w stosunku do nas i o naszym zaufaniu do Niego. /KKK, 1062/

„Amen” to powiedzieć Bogu „tak”, „zgadzam się”. To zgoda na Jego wolę w moim życiu. Oznacza też przyłgnięcie do Boga i Jego niezachwianą wierność, używa się go na potwierdzenie prawdziwości Bożych słów. W liturgii słowo to może również przyjmować także inne znaczenia: jeżeli ktoś zobowiązuje się do czegoś względem Boga, to znaczy, że ma zaufanie do Bożego słowa i że polega na potęgę i dobroci Bożej. To całkowite zdanie się na Boga jest równocześnie błogostawieństwem ze strony Tego, któremu się poddajemy, jest to modlitwa, której towarzyszy pewność, że będzie wysłuchana.

Amen w Biblii

W Starym Testamencie znajdujemy często potwierdzenie słów modlitwy czy też Bożego słowa ludzkim „Amen”. Ma to swój sens odpowiadający naszemu: „Dobrze, niech tak będzie” (Jer 28,6). Najczęściej jest to słowo, które zobowiązuje. Nim właśnie poświadczą się zawartą z kimś umowę (1 Krl 1,36), podejmuje się jakąś misję (Jer 11,5), bierze na siebie odpowiedzialność płynącą ze złożonego przyrzeczenia i sąd Boży, który za tym stoi (Lb 5,22). Jeszcze bardziej uroczyste jest zobowiązanie zbiorowe, zaciągane przy okazji liturgicznego odnowienia przymierza (Pwt 27, 15-26).

W Ewangeliach słowo „Amen” występuje zazwyczaj wtedy, kiedy Chrystus chce przekazać coś bardzo ważnego o relacji Boga i człowieka, kiedy mówi o jakiejś obietnicy albo zwraca uwagę na niezwykłość sytuacji. Jezus Chrystus umieszczał słowo „Amen” zazwyczaj nie na końcu, lecz na początku swojej wypowiedzi. Mawiał: „Amen, Amen, mówię wam!”. Takie wprowadzenie miało nadać Jego wypowiedzi charakter bardziej uroczysty, nie mający budzić wątpliwości.

„Amen” w Biblii znaczy również: „prawdziwy, wierny” albo wręcz: „prawda, wierność”. Bóg sam o sobie mówi, że jest *Amen*. Zatem *Amen* to imię Boga, Boga prawdy, Boga wiernego.

U proroka Izajasza znajdujemy wyrażenie: „Bóg prawdy” (dosłownie: „Bóg Amen”), czyli Bóg wierny swoim obietnicom: „Kto w kraju zechce cię błogostawić, wypowie swe błogostawieństwo przez Boga prawdy” (Iz 65,16). Nasz Pan często używał słowa „Amen” (por. Mt 6, 2.5.16), niekiedy powtarzał je dwukrotnie (por. J 5,19), by podkreślić wiarygodność swojego nauczania i swój autorytet oparty na prawdzie Bożej. /KKK, 1063/

„Amen” znaczy: „Pan i Król jest wierny”. U Izajasza i w Apokalipsie Bóg mówi o sobie: „Ja jestem Wiernym, Świadkiem Wiernym, na Mnie możesz polegać. Ja cię nie zawiodę, gdy wszyscy cię zawiodą. Ja cię nie zawiodę, chociażby ojciec i matka cię zawiedli, Ja będę przy tobie”. Jezus nazywając siebie tytułem Amen, chce nam przekazać prawdę, że można na Nim zawsze polegać. Tylko On jest zawsze wierny danemu słowu, a Jego obietnice są prawdziwe. On przyszedł na świat, aby ostatecznie objawić miłość Ojca wobec każdego człowieka. On jest Słowem wiernym, początkiem stworzenia, gdyż – jak pisze św. Jan Ewangelista – „Wszystko przez Nie się stało, a bez Niego nic się nie stało” (J 1,3).

To samo, co Izajasz mówi o Bogu, Nowy Testament głosi o Chrystusie: „To mówi Amen, Świadek wierny i prawdomówny, Początek stworzenia Bożego” (Ap 3,14). „Łaska wam i pokój... od Jezusa Chrystusa, Świadka Wiernego, Pierworodnego umarłych i Władcy królów ziemi” (por. Ap 1, 4-5).

„Sam Jezus Chrystus jest «Amen»”. On jest ostatecznym «Amen» miłości Ojca wobec nas; On przyjmuje i dopełnia nasze «Amen» powiedziane Ojcu: *Albowiem ile tylko obietnic Bożych, w Nim wszystkie są «tak»*. Dlatego też przez Niego wypowiada się nasze «Amen» Bogu na chwałę (2 Kor 1,20). **Przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie** Tobie, Boże Ojczy wszechmogący, w jedności Ducha Świętego, wszelka cześć i chwała przez wszystkie wieki wieków. **AMEN**” (KKK, 1065).

Amen Boga i Amen chrześcijan

Bóg, który przyjął na siebie dobrowolnie wobec nas swoje zobowiązania, jest wierny danym obietnicom. On jest Bogiem prawdy. Owym „Amen” Boga jest Jezus Chrystus. To właśnie przez Niego Bóg urzeczywistnia w całej pełni swoje obietnice. Jedynym skutecznym „Amen” jest to, które zostało wypowiedziane przez Chrystusa na chwałę Boga (por. 2 Kor 1,20). Bo to właśnie Jezus jest nie tylko Tym, który mówi prawdę, ale jest Świadkiem wiernym i prawdziwym.

Dlatego też i chrześcijanin, jeśli chce być wierny, to swoim zjednoczeniem się

z Chrystusem powinien odpowiadać Bogu na Jego „Amen”. Kościół powtarza to „Amen”, jednocząc się z wybranymi w niebie (Ap 7,12). Nikt też nie może wymówić tego słowa inaczej, jak tylko przy pomocy łaski Jezusa Chrystusa. Prośba kończąca całą Biblię – Apokalipsa św. Jana kończy się słowem „Amen” – to prośba, która jest opieczętowana ostatnim „Amen”, będącym równocześnie życzeniem, abyśmy wszyscy byli w posiadaniu tej łaski.

Takie jest znaczenie terminu, zwrotu, słowa „Amen”, które tak często wypowiadamy niejednokrotnie nieświadomie. Warto w tym miejscu przywołać komentarz św. Anzelmia z Canterbury do słowa „Amen”:

„Amen, o Boże Hebrajczyków! Ty chciałeś, abym wiedział, że Amen nie jest ani greckie, ani łacińskie, lecz hebrajskie, i z powodu swojej wzniosłości nie było tłumaczone ani zmieniane, aby oznaczać Twoje Imię godne podziwu i miłości.

Dlatego Ty także chciałeś, aby to słowo posiadało trzy znaczenia:

Ponieważ Amen oznacza najpierw – wzięte rzeczownikowo – Twoje Imię święte (por. Ap 3,14).

Po drugie, Amen, brane przysłówkowo: Ty, Boże, widzialny na ziemi i rozmawiający z ludźmi wiele razy, powtarzałeś: «Zaprawdę, mówię wam», to znaczy: mówię wam prawdziwie, nieomylnie, tak jest, jak wam powiedziałem...

Na trzecim miejscu rozumie się Amen czasownikowo i jest to słowo jak wszystkie życzenia.

Amen to znaczy niech się stanie, jest odpowiedzią wszystkich, którzy życzą sobie i pragną tego, co jest nakazane.

Amen uczyniło światło i oddzieliło je od ciemności, świadek wierny i prawdomówny z Apokalipsy nosi imię Amen.

Amen jest słowem, które rozkazuje i prosi, jest słowem, które afirmuje wykonane polecenie i otrzymaną rzecz.

Amen jest tchnieniem warg Mocy Boga w momencie, w którym chce, jest spojrzaniem Jego oczu na dokonane rzeczy w momencie, w którym zechciał...

Amen jest zakończeniem...

Ponad ludzkimi głosami rozlegają się inne głosy. Amen ziemi jest akompaniamentem Amen nieba. O Boże, pochłaniający Ogniu! Amen, Amen, Amen” („Liber meditationem et orationem”, PL 158, 801).

Amen w liturgii Kościoła

„Amen” jest obecne w całej liturgii Kościoła. Spotykamy je we Mszy św. i innych sakramentach, w liturgii Godzin i w nabożeństwach. Wszędzie spełnia swoje zadania w sposób prosty i skromny, ale istotny i pełen treści. Bez tego słowa modlitwa byłaby niezakończona, a dialog kapłana z wiernymi uboższy.

Do liturgii i modlitwy Kościoła „Amen” weszło już w I w., o czym świadczą doksołogie u św. Pawła (Rz 16,27; Ga 1,5) i inne teksty (np. Ap 5,14; 7,12; 19,4; 1 Kor 14,16; 2 Kor 1,20) oraz Apologia św. Justyna (I 65, 3-4) i Didache (10,6). Słowo to było obecne

w każdym okresie historii Kościoła. Także i dzisiaj pełni w liturgii kościelnej ważną funkcję. Najczęściej spotykamy się z nim w czasie Mszy św.

Amen we Mszy św.

„Amen” wybrzmiewa na Mszy św. wielokrotnie. Już na początku liturgii, przy czynieniu znaku krzyża, wypowiadamy pierwsze „Amen”. Następnie po akcie pokuty oraz po „Chwała na wysokości Bogu”.

Obrzędy wstępne Mszy św. wieńczy modlitwa (kolekta) wypowiadana przez samego celebransa. Naszą odpowiedzią jest „Amen”, afirmujące treść modlitwy oraz prowadzące do przyjęcia Słowa Bożego proklamowanego w czytaniach i Ewangelii.

Wyznanie wiary (Credo), tak samo jak ostatnia księga Pisma Świętego (por. Ap 22,21), kończy się hebrajskim słowem „Amen”. Spotyka się je często na końcu modlitw Nowego Testamentu. Także Kościół kończy swoje modlitwy słowem „Amen”. /KKK, 1061/

„Amen” po wyznaniu wiary jest zakorzeniem w nas wszystkich wypowiedzianych uroczyscie, i sercem i umysłem, artykułów wiary. Stawia przed nami ciągle na nowo te prawdy, w które wierzymy i o których mamy też świadczyć swoim życiem.

Końcowe „Amen” w Credo podejmuje więc i potwierdza jego pierwsze słowa: „Wierzę”. Wierzyć znaczy odpowiadać „Amen” na słowa, obietnice, przykazania Boże; znaczy powierzyć się całkowicie Temu, który jest „Amen” nieskończonej miłości i doskonałej wierności. Codzienne życie chrześcijańskie będzie wówczas odpowiedzią „Amen” na słowa „Wierzę” z wyznania wiary naszego chrztu. Niech twoje „wyznanie wiary” będzie dla ciebie jakby zwierciadłem. Przeglądaj się w nim, by zobaczyć, czy wierzysz w to wszystko, co wypowiadasz. I każdego dnia raduj się swoją wiarą. /KKK, 1064/

Również wezwania modlitwy wiernych zyskują na końcu naszą pieczęć i podpis: „Amen”. Słowo „Amen”, które wypowiadamy podczas przyjmowania Komunii Świętej jest aktem osobistej wiary w obecność Chrystusa. Naszym „Amen” potwierdzamy również naszą modlitwę po Komunii, którą w naszym imieniu wypowiada celebrans.

Amen jak grzmot

Warto podkreślić, że **najbardziej wyróżnionym AMEN Mszy św.** jest to, które ma miejsce zaraz po doksologii kończącej modlitwę eucharystyczną, czyli po słowach, które wypowiada kapłan podczas: „Przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie...”. Ono stanowi nasze uroczyste oświadczenie, którego mocą łączymy się z celebransem w uwielbieniu Trójcy Świętej. **Jest to chrześcijańskie wyznanie wiary**

w Trójcę Świętą, przeżycie jedności w Duchu Świętym, który zespala wszystkich ochrzczonych w jedno Ciało Chrystusa (por 1 Kor 12,13). Wyraża się tu jedność całego Kościoła świętego i jego świadome uczestniczenie w świętych tajemnicach Mszy św.

Gdy w liturgii słyszymy: „Przez Chrystusa, Pana naszego...”, często automatycznie odpowiadamy: „Amen”. Najczęściej interpretujemy to jako naszą zgodę na to, co zostało wyrażone w prośbie. Warto jednak pomyśleć o tym zwrocie na końcu modlitwy jako o wyznaniu wiary: „Przez Chrystusa, Pana naszego, KTÓRY JEST AMEN”, który jest wierny, który nie zawodzi. I tak właśnie odczytuje owo „Amen” św. Paweł w II Liście do Koryntian:

„Syn Boży, Chrystus Jezus (...) nie był «tak» i «nie», lecz dokonało się w Nim «tak». Albowiem ile tylko obietnic Bożych, wszystkie są «tak» w Nim. Dlatego też przez Niego wypowiada się nasze «Amen» Bogu na chwałę. Tym zaś, który umacnia nas wespół z wami w Chrystusie i który nas namięcił, jest Bóg. On też wycisnął na nas pieczęć i zostawił zadatek Ducha w sercach naszych.” /2 Kor 1, 19-22/

Nasze „Amen” winno być radosną odpowiedzią. **To najważniejsze „Amen” w całej Mszy św.** To słowo ma szczególne znaczenie w tym miejscu, ponieważ jest to nasz duchowy podpis i pieczęć na potwierdzenie całej modlitwy eucharystycznej, uznając ją za naszą. Dlatego eksponowane jest często śpiewem, nawet gdy całość Mszy św. jest recytowana. Niekiedy jest śpiewane aż trzykrotnie. To jest nasze liturgiczne „Amen” Bogu na chwałę, ponieważ On jest wierny, wszystkie Jego obietnice są „tak”, a Syn Jednorodzony i Jego męka są gwarantami Bożych obietnic.

Naszym „Amen” wyrażamy podniosłość uwielbienia Boga. W wierze przyłączamy się do oddania chwały Bogu i potwierdzamy to wszystko, czego byliśmy świadkami w przeistoczeniu. Przez swoje „Amen” wielbimy Boga za Jego zbawcze dzieła, a także wyrażamy gotowość do wypełnienia Jego woli.

„Amen” jest rzeczywiście najważniejsze. Mówi o tym, czym jest cała Msza św. Ona jest spotkaniem z Wiernością, na którą się odpowiada poprzez wierność; spotkaniem z Bogiem wiernym i prawdomównym, na które się odpowiada prawdą i wiernością z naszej strony. „Amen” naszego zgromadzenia jest wyznaniem: Tak, zgadzam się na to, co usłyszałem, zgadzam się na to, co dokonało się przy ołtarzu, przyjmuję to w całości i bez zastrzeżeń. Jednocześnie zawieramy w nim: Tutaj, we Mszy św., dokonuje się spotkanie z prawdą i wiernością samego Boga, to On jest Amen, On jest wierny, prawdomówny, Jemu możemy zawierzyć swoje życie.

Niech to wielkie AMEN będzie przez nas z mocą wyznane. Świadome i dojrzałe włączenie się w tę aklamację jest jednym ze szczególnych znaków dojrzałego uczestnictwa w Eucharystii.

Pierwsi chrześcijanie mówili, że kiedy „Amen” wypowiedzi się z całych sił, bramy niebios się otwierają. Św. Justyn w II wieku po Chrystusie pisał, że „Amen” po dokso-logii „rozlegało się w Kościele jak grzmot”. Czy to „Amen”, zamykające modlitwę eucharystyczną, rozlega się jak grzmot w naszym kościele?

Słowo „Amen” jest łatwe do wypowiedzenia ustami. O wiele trudniej wypowiedzieć je sercem i całym życiem. Z radością płynącą ze świadomości dzieła zbawienia, dokonanego w Jezusie Chrystusie, wyrażamy wiarę w to dzieło, rozumiejąc swoje życie jako złączone z tym dziełem. Z tego też powodu wychwalamy Boga wobec wszystkiego, co uczynił Chrystus, co się wydarza.

Naszym wielkim AMEN kończymy tę część Mszy św. – wielką modlitwę eucharystyczną. Naszą uroczystą zgodą „podpisujemy” akt przyjęcia tego wszystkiego, czego doświadczamy w liturgii uczyty eucharystycznej, dlatego dbajmy zawsze o świadome podjęcie własnego udziału w tym ważnym momencie. Niech zatem nasze „Amen” będzie włączeniem się w nieustannie brzmiący hymn chwały, wspaniałym akordem wyrażającym postawę uwielbienia i dziękczynienia. Dopiero po wypowiedzeniu naszego „Amen” kapłan może rozpocząć obrzędy komunijne. Teraz nastąpi bezpośrednie przygotowanie do przyjęcia Komunii Świętej.

AMEN! AMEN! Bóg miłością jest,
Moje serce tą miłością płonie,
AMEN! AMEN! Jezus Panem jest,
Jego Duch wypełnia wnętrze me.

On otworzył serce, by napoić mnie,
W cud zamienił przekleństwo tego świata.
Palcem pisał po ziemi, kamień
wypadł z rąk.
Od tej chwili już nie grzesz
– do mnie rzekł.

Moje serce zaołał, swoją zrosił Krwią,
By wydało owoc przedziwny.
Bierzcie, jedzcie – powiedział
– *oto Ciało me,*
Abym ja tak samo czynić mógł.

On uwielbił Ojca, rozciągnął ręce swe
I nad ziemię został wywyższony.
Nieskalany Baranek, chcę się
dotknąć Go
I na wieki spocząć, spocząć w Nim.

AMEN! AMEN! AMEN!

Panie, przymóż nam wiary.

Opracowali: **Ania i Zbyszek Kozikowscy**
Konsultacja: **ks. dr Waldemar R. Macko**